

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved mag.art. Thorkil Damsgaard Olsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

Indledning til

“Fra Arildstid har Dannemænd” og “Ved Abraham Kalls Jubilæum”

ved Jon Tafdrup

Indhold

- 1 Anledning
- 2 “Fra Arildstid har Dannemænd”
- 3 “Ved Abraham Kalls Jubilæum”
- 4 Abraham Kall og Grundtvig
- 5 Digtenes efterliv
- 6 Anvendt litteratur

1 Anledning

Abraham Kall blev den 28. juni 1817 fejret for sin status som jubellærer, en hædersbetegnelse for en lærer, der havde haft 50-års jubilæum. Han havde virket i 52 år på universitetet, først som universitetsbibliotekar, siden som professor i græsk og endelig som professor i historie og geografi. Den 2. juli kunne han tillige fejre sin 74-års fødselsdag. Begge dage blev højtideligholdt, og de to begivenheder afstedkom en mængde bidrag i aviser og tidsskrifter, hvor Kall blev hyldet for sine meritter. Den megen opmærksomhed takkede han offentligt for ad to omgange i *Adresseavisen* hhv. den 30. juni og den 5. juli.

Til fødselsdagsfesten var Grundtvig endnu engang trådt i karakter som lejlighedsdigter og havde skrevet skålsangen med førstelinjen “Fra Arildstid har Dannemænd”, der blev trykt sammen med fire andre sange (af Jens Baggesen, Finn Magnussen, Knud Lyne Rahbek og Caspar Johannes Boye) i et lille hæfte – se

faksimileringen. Han undlod derimod at fremsige et digt, som han også havde skrevet til festen; i stedet blev det indlemmet i første hæfte af *Danne-Virke* 3, som udkom 12. juli, med titlen "Ved Abraham Kalls Jubilæum".

Ud over arbejdet med at oversætte Saxo og Snorre beskæftigede Grundtvig sig indgående med historien i disse år med flere udsendte historieværker: Det første udkom i 1812, *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*, og sidst i september 1817 kom udvidelsen *Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum*. I *Danne-Virke*-artiklerne (1816-1819) forsøgte han erkendelsesteoretisk at begrunde sit historiesyn.

I sommeren 1817 gjorde Grundtvig sig endnu forhåbninger om at kunne opnå fast embede som professor i historie. Det blev dog ikke en vej, han skulle få lov at gå.

2 "Fra Arildstid har Dannemænd"

Sangen er en skålsang, der med udgangspunkt i danskernes historie og sagn udbringer skåler for forfædrene, heltene, skjaldene og de lærde. Historiens begivenheder er tidligere blevet besunget, ligesom Grundtvig besynger dem nu, hvilket Kall har muliggjort gennem sit liv og virke i historiens tjeneste. Modsat de øvrige sange i hæftet gør Grundtvigs sig bemærket ved ikke at adressere den aktuelle fest, festens hovedperson eller anledningen.

Melodien til digtet stammer fra en populær sang af Johann Hartmann med titlen "Svend Tveskjæg havde sig en Mand". Teksten til sangen er forfattet af Edvard Storm, der udgav den under titlen "Thorvald Vidførle" (1785, s. 153-157). Oprindeligt er melodien komponeret til visen "Rolfs Skattekonige feig og ræd" fra Birgitte Boyes heroiske skuespil, *Gorm den Gamle* (1784).

3 "Ved Abraham Kalls Jubilæum"

Hyldestdigtet indledes med et afsnit, hvor Grundtvig stiller sig ved siden af Kall og vedgår sin arv som gammeldags af sind.

I digtet nævnes flere gange *skolebogen* eller blot *bogen*. Grundtvig sigter hermed til den historiske lærebog, Abraham Kall udgav i 1776, *Den almindelige Verdens Historie*. Værket var en udvidet oversættelse og bearbejdelse af Johann Matthias Schröckhs *Lehrbuch der allgemeinen Weltgeschichte zum Gebrauche bey dem ersten Unterrichte der Jugend* (1774). Kalls lærebog blev gennem et par generationer anvendt i latinskolerne i adskillige udgaver.

Grundtvig noterer, at han ikke havde læst digtet højt til festen, fordi man ville have fundet indholdet upassende (s. 100). Formen, ustrofiske 5-fodstrokkæer, ville ellers egne sig til at blive deklameret. Rahbek giver udtryk for ikke at forstå denne påstand i sin anmeldelse af *Danne-Virke*-hæftet i *Tilskueren* den 29. juli, da det efter hans mening blot ville "have forøget Festens Høitid ved at fremsiges" (Rahbek 1817, s. 430). William Michelsen foreslår, at digtets upassende karakter muligvis består i, at Grundtvig i Kall fandt en stærk forbundsfælle i kampen for et (gammeldags) bibelsk

historiesyn (1956, s. 114) fremfor tidens rationalistiske principper. Denne begrundelse synes Flemming Lundgreen-Nielsen at tilslutte sig, men tilføjer, at det upassende også kan ligge i, at Grundtvig som vanligt taler en del om sig selv, og måske også i ordspillene på fødselarens navn og patriarken Abraham (Lundgreen-Nielsen 1980, s. 737).

4 Abraham Kall og Grundtvig

Den almindelige Verdens Historie kendte Grundtvig indgående fra sin tidlige barndom. Han har noteret i den omarbejdede dagbog fra 1802, at han som 8-årig blev stillet et sølvur i udsigt, hvis han lærte Kalls bog, et projekt, der tilsyneladende lykkedes (Grundtvig 1979, bind 1, s. 45). I digtet "Udby Have" (1811) mindes Grundtvig barndomstidens læsning af Kalls bog, som tilmed var "grumme morsom" (Grundtvig 1811, s. 110). I sangen og hyldestdigtet til Kall kvitterer Grundtvig for den inspiration, Kall siden barndommen har givet ham.

Grundtvig var i særlig grad knyttet til Kalls historiske fremstilling i lærebogen og til hans bibelske historiesyn; begge dele satte sit præg på Grundtvigs egne historiske skildringer. William Michelsen har betegnet Kall som grundstammen i Grundtvigs verdenshistoriske viden (Michelsen 1956, s. 125).

Kalls gode omdømme som lærd professor bundede ikke i hans beskedne videnskabelige produktion (se fx Steenstrup 1883, s. 21-24). Oftest strandede hans stort anlagte projekter, hvad allerede nekrologen over ham i 1822 nævner (jf. Werlauff 1822, s. 111). Han gik dog for at være i besiddelse af en fremragende hukommelse, og var kendt for aldrig at afvise anmodninger om hjælp.

5 Digtenes efterliv

Sangen blev trykt samtidig med sanghæftet i *Dansk Minervas* juninummer 1817 (se [tekstredøgørelsen](#)). Hyldestdigtet blev ikke genoptrykt i Grundtvigs egen levetid. Omtale fik hverken sang eller hyldestdigt ud over Rahbeks i *Tilskueren* den 29. juli (Rahbek 1817, s. 430).

6 Anvendt litteratur

- Boye, Birgitte Catharine (1784) "Rofls Skatte-Konge feig og ræd" i *Gorm den Gamle. Et heroisk Skuespil i tre Handlinger*, s. 54-57. København.
- Grundtvig, N.F.S (1811) "Udby Have" i *Saga. Nytaarsgave for 1812*, s. 108-136. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1812) *Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1817a) "Fra Arildstid har Dannemænd" i *Dansk Minerva. Et Maanedsskrift*, juni, s. 90-93. København.

Grundtvig, N.F.S. (1817b) *Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum*. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1979) *Dag- og Udtogsbøger*, udg. Gustav Albeck, bind 1-2. København.
- Kall, Abraham (1776) *Den almindelige Verdens Historie kortelig forfattet, og til Brug for Skolerne i Danmark og Norge*. København.
- Kall, Abraham (1817) “[uden titel]” i *Adresseavisen*, nr. 150, 30. juni, og nr. 155, 5. juli.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, bind 1-2. København.
- Michelsen, William (1954) *Tilblivelsen af Grundtvigs historiesyn. Idehistoriske studier over Grundtvigs verdenskrøniker og deres litterære forudsætninger*, København.
- [Rahbek, Knud Lyne] (1817) “[uden titel]” i *Tilskueren. Et Ugeskrift*, nr. 54, 29. juli, s. 425-432. København.
- Schröckh, Johann Matthias (1774) *Lehrbuch der allgemeinen Weltgeschichte zum Gebrauche bey dem ersten Unterrichte der Jugend*. Berlin & Stettin.
- Steenstrup, Johs. (1889) *Historieskrivningen i Danmark i det 19de Aarhundrede (1801-1863)*. København.
- Storm, Edvard (1785) “Thorvald Vidførle” i *Edvard Storms samlede Digte*, s. 153-157. København.
- [Werlauff, Erich Christian] (1822) “Necrolog” i *Dansk Litteratur-Tidende*, hæfte 7, s. 101-112, og hæfte 8, s. 118-126. København.